Број 214 У Новом Саду, у суботу 3. (16.) октобра 1909 Година XLIV.

Застава« излази сваки дан двапута а недељом и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке престе оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г: Ј. Чавића. Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Шта је ново?

CLVII

„Браник“ преврће очима и не зна: Да ли да се радује или да жали, што су радикали иступили из народносног клуба?

Нека то прича другима. Радује се, те још како се радује. Др Полит зна, да негде у српском народу нема за њега изборног среза Ни у Кикинди. Зато је давно измолио и зато су му Румуни и обећали уздински срез, где има много Румуна. Зато је он и писао непрестано, да би радикали требали да изађу из народносног клуба.

Сад му се испунило. И он плива у радости. Но све бадава. Он може добити све румунске гласове уздинског среза, али неће добити ни једног српског гласа, те према томе — пропаће.

И ма колико да је др. Полит љут на радикале, ми га ипак жалимо. Румуни нису према њему ни мало предусретљиви. Др Полит је и као фишкал наших народних фондова а и после био је против тога, да ми од Румуна тражимо наш манастир Ходош. Он је био једини „Србин“, који је држао у томе страну Румунима. Његов „Браник“, није друго него румунски лист. Брани њихове интересе, доноси њихове говоре, помаже Румуне у свему против радикала, дакле оних, који се боре, да нам Румуни не заузму наше манастире

И шта добија зато од Румуна? Хоће да му даду оно што није њихово. Уздински срез, у коме је већина српска и то радикална. Да Румуни мисле искрено са Политом, они би му требали уступити који срез у Ердељу, који је чисто румунски. — Али овако: Нуде му за све његове услуге комад, који је у туђем џепу.

Али тако и треба. Није ни један добро прошао, коме је други народ био милији од свога.

* * *

У том свом чланку др. Полит поново истиче српску политику, и замера радикалима што бајаги не воде српску политику.

А знате ли каква је данас српска политика по Политовом мишљењу? Српска политика не сме ни у ком погледу бити српска. Оно је издајник, ко хоће да је Србин, а не и Хрват. И оно је издајник, ко дође у судар с Румунима због српских интереса.

Жалосна би то била српска политика. То је хрватска политика и румунска политика, а не српска.

* * *

„Самосталци“ у Србији (такозвани самостални радикали) ужасно мрзе нас радикале. Исто као и њихова браћа загребачки самосталци. Но поред тога не разуму ниште ствари ни толико, колико ћурка разуме философ ију. Може им неко написати, како овде у Аустро Угарској, неће сија сунце, а дању месец они би то веровали и штампали у свом листу.

Тако је сад неко писао њиховом главном листу: „Одјеку“ како је нами Аустрија пријатељ, а само су нам Мађари противници. И зашто је београдски „Одјек“ написао у свом 224 броју од ове године у чланку: Иступање радикала из народносног клуба ово: „Зар је боље служити војску у угарској војсци са мађарском командом, него у Аустро-Угарској са **народном** командом Зар је боље независна Угарска, која ће угњетавати остале народе, него ли Аустро-Угарска са широком слободом и автономијом свију народности.“

Боже мој, Боже! Дакле Беч, Аустрија би дозволила да у заједничкој војсци буде народна команда. И дозволила би широку слободу и автономију свију народности.

Та ево откад постоји и само завађа народе, да ником не да ништа. Овако лепо мишљење о смеровима Аустро Угарске односно о смеровима Беча ми нисмо нигде читали. То ни Ерштал неће казати.

А и „Одјек“ трабуња које шта само зато, што његови људи знају и разуму политику, као покојна страна. Забога, браћо, кад сте већ добили свраб да и ви пишете о политици и водите политику, а ви се бар мало пропитајте: како та ствар изгледа. Немојте баш тако писати о нами и о Аустрији, као да сте истом изашли из кокошкиног јајета.

Благо земљи, која вас родила!

Муслимани и триализам

„Мусават“, лист наше браће муслимана у Босни и Херцеговини, доноси чланак под натписом „Дуализам — триализам“. У томе чланку износи, зашто су муслимани, па и православни Срби у Босни и Херцеговини противни триализму, за којим теже сви Хрвати, па и они православни око Прибићевићева „Србобрана“. У том триализму, како га замишљају у Бечу Луегеровци, а у Загребу Хрвати са Прибићевићевцима, били би муслимани и православни Срби управо угушени од католичанства и Хрватства.

Да то истакне, „Мусават“ приказује земљописну карту дра Х. Ханау а, која је штампана у бечком дворском картографском заводу. У тој карти је потанко оцртана и написана та триалистичка Аустро-Угарско-Хрватска. Трећи део те триалистичке монархије звао би се Хрватска, а главни град био би јој Загреб. Ту нову Хрватску, Велику Хрватску, сачињавала би Босна, Херцеговина, Далмација, Хрватска, Славонија, Словеначка са једним делом Штајерске и Корушке, Горица, Градишка, Трст са околицом и Истра. Бројала би — по друг Ханау — 7 милиона и 175 хиљада душа, и то: 4 милиона и 928 хиљада католика, 1 милион и 549 хиљада православних, 600 хиљада муслимана и 98 хиљада осталих. Та трећа држава (Хрватска) имала би свој сабор; који би самостално решавао сва питања верска, народносна, економска и све друго, што спада у управу земље. Ако би се посланици у тај сабор бирали по вероисповестима, да свака вера бира обашка своје заступнике, па ако би на сваких 25 хиљада становника био бирач по један посланик, то би у том сабору било 287 посланика. Од ових би било: 197 римокатолика, 62 православних, 24 муслимана и 4 осталих. Муслимани са православнима би дакле имали 86 посланика према 197 римокатолика. Ако се пак посланици не би бирали по вероисповестима, онда би муслимани и православни Срби могли да прођу још и горе.

Его, и зато нису муслимани и православни Срби за Велику Хрватску, за којом толико жуде Хрвати, Прибићевићевци, Политовци и — Луегеровци. Муслимани и православни Срби у Босни и Херцеговини — довикује „Мусават“ — противни су сваком сједињењу њихове отаџбине с другом земљом, они хоће сами за се и траже само сталност своје отаџбине. Босна — Босанцима!

Политичка криза у Угарској.

У Будимпешти сада раде на образовању једне прелазне владе под председништвом Јулија Влашића, садањег председника управног суда. Образовањем те владе хоће да предупреде покушај Бечa са ванпарламентарном владом и да осигурају непрекидање уставности. Та би влада даље посредовала између краља и мађарских странака да дође до коначна решења кризе. Влашића наговарају да се прими образовања такове владе Векерле Кошут, Андраши и Апоњи. Они би са својим странкама потпомогли Влашићеву владу, да добије од сабора индемнитет на неколико месеци (да по истеку важности садањег државног прорачуна може збирати приходе и чинити издатке у обиму тога прорачуна) да не би држава дошла у екс-лекс (ванзаконито стање.) Влашић би у своју владу узео кога хоће, без обзира на странке, али наравно, не истакнуте политичаре. Нова би се влада приказала сабору и изјавила, да јој је једина задаћа, да посредује између краља и странке и да неће да влада без нити против сабора. Влашић се још није примио те задаће. Он јој се опире с једне стране зато, што се боји, да ће га сабор ипак с негодовањем и нерасположењем примити, а с друге стране, што се боји, да ће му можда у Бечу натоварити и друге задаће. Кад би се уверио и кад би му се зајемчило, да неће бити ни једно, ни друго, тада би се примио. Преговори са Влашићем водили се и данас, па можда и сутра и тек после тих преговора ићи ће Векерле у Беч. Краљ зна, да се ови преговори воде са Влашићем.

Држи се, да ће Векерле тек сутра у суботу, у понедељак ићи у Беч. О аудијенцији других политичара за сада нема ни говора.

Иначе неки се још надају, да ће владу образовати Андраши, а други, да ће доћи ван парламентарна влада.

Радикална победа у српској црквеној општини темишварско фабричкој

После тешке борбе и напорног рада порушен је један јак бедем алмажански. Освојена је српска православна црквена општина фабричка Нека је хвала и признање истрајним борцима, скупштинарима, члановима радикалне странке, што се не дадоше пољуљати, него још привукоше себи браћу из противничког табора. Радикална странка је у овој општини само при једној трећини пре 2—3 месеца победила, али мисао та тако је освојила духове, да смо јуче у среду 13. октобра при избору половине црквених одборника, истина тешком муком, али потпуно сатрли алмажане. Изабрано је 6 радикала, а само је коцком упао и један алмажан. У школски одбор ушли су сами радикали. Ево имена изабраних **црквених одборника**: Паја Јовановић, Ника Кошановић, Иса Вукомир, Ђока Лазаревић, Младен Вујић, Мита Мишић и алмажан Душан М. Јовановић.

У **школски одбор**: Христифор Свирчевић, Миша Хаџи, Тома Ђировић, Исидор Вукомир, Младен Вујић, Стева Јовановић, Мита Николић и Јован Кируџа. Ни један алмажан није могао ући. Нису могли помоћи ни очајнички говори алмажанских величина, па ни самовољни поступак председников. **Алмажани су пали**, и од данас је црквена општина фабричка у радикалним рукама. Тако и треба! Честитим Фабричанима припада хвала и признање, а познавајући нове одборнике уверени смо, да ће они потпуно оправдати народно поверење.

Ћ

Прилике у Србији.

Влада у Београду уважила је оставку војног министра Живковића и одлучила је да заступник војног министра буде Љуба Стојановић, министар просвете и црквених послова. Некоји листови доносе, да се ни један виши официр није хтео да прими да буде војни министар стога, што сви они траже повећање војног буџета и знатне кредите за наоружање. Како влада још није у стању да даде толике своте за наоружање, јер су у току преговори о зајму, то је министар просвете Стојановић и одређен да заступа војног министра.

У народној скупштини изабрано је председништво. За председника је изабран Андра Николић, за потпредседнике: Јован Жујевић и Бора Поповић. Напредњаци и националци ће добити по једног секретара, а остали ће секретари остати стари. То је удешено споразумно на конференцији све четири странке.

У изгледу нов рат.

У јавности се све више говори, да ће између Енглеске и Авганистана доћи до рата. Потврђује се вест, да је авганистански емир упутио проглас на свој народ, у којем вели, да је сукоб са Енглеском неизбежан. Овај је проглас примљен у целој земљи са највећим одушевљењем. Многи листови истичу, да Немачка јако ради на томе, да авганистанског емира увуче у рат против Енглеске, не би ли ову тиме ослабио.

У одбрану ћирилице.

Православна српска црквена општина у Крчедину у Ванредној скупштинској седници својој од 14. (27.) септембра 1909 год., као и школски одбор овомесних нижих пучких школа у седници од 1. (14) октобра т. г. — на предлог свештеника Александра Секулића донели су закључке своје, којима се обраћају у представкама на земаљ. владу ради опозивања њене наредбе од 30. VIII. бр. 20.003 ex 1909. год., која укида ћирилицу у I. и II. разреду.

Зајам вароши Београда.

У општини београдској већ се одужег времена већа о једном великом зајму, који би се утрошио на уређење, улепшање и побољшање здравствених односа у престоници Србије. У ономадашњој седници одборској изгласано је, да варош Београд подигне зајам од 60 милиона круна. Овај закључак општински изнеће се општинском збору (представништву) на одобрење. У предлогу се изреком каже, да се тај зајам може закључити тек тада, пошто се донесе посебан закон о општини града Београда. Изабраће се нарочита комисија која ће руковати том своном и одређивати на шта да се новац утроши. Нарочити одбор утврдиће и програм рада.

Демонстрације због стрељања Ферера.

После стрељања чувеног анархисте Ферера било је великих демонстрација у Паризу. Орган социјалиста „Хумените“ оштро напада на шпањолску владу и позива париске раднике, да се изкупе и да демонстрирају против шпањолске владе. Полиција је учинила припреме, да спречи те демонстрације. Посланство шпањолско опколила је полиција. Тада су дошли демонстранти са усклицима: слава Фереру! и после тога настала је борба. Један полицај је умро од задобивених рана. Тако је исто било великих демонстрација и у околини Париза. У Риму је Натан градски начелник издао прокламацију да се и Рим прикључује оној жалости, коју осећа цео цивилизовани свет због стрељања Ферерова. Тако је исто било и у другим већим варошима талијанским. У Трсту су штрајковали ђаци осим слушалаца морнарске академије, који се нису смели прикључити штрајкачима због претње професора, да ће сваког убити, који се удали из зграде.

Ваздушном лађом на северни пол

Друштво ваздухопловаца одржало је у Кристијанији своју седницу, на којој је био присутан краљ и његова пратња. Професор Хергесен држао је предавање о пловљењу ваздухом и изнео је план, како би се могло ваздушном лађом доћи до северног пола. Тај план је израдио он и гроф Цепелин. Тај пут је онда могућ, кад ваздушна лађа може направити пут од 2500 километара, и кад се може 4—5 дана држати у ваздуху. 1912 године почела би експедиција овај пут са две лађе ваздушне, које би једна са другом биле везане са телеграфом без жица.

Судар возова у Вечешу.

Недалеко од Будимпеште десила се велика несрећа. Брзи воз је ишао из Предеала према Будимпешти и у 9 сати и 52 минута требао је проћи поред Вечеша. У највећој брзини ударио је на један теретни воз, који је погрешно остављен на шинама, куда је брзи воз требао проћи. Брзи воз избацио је локомотиву теретнога воза из шина на 3—4 метра даљине и искрхао четворо кола теретнога воза. Услед великог удара преврнула се локомотива брзога воза, искрхала се поштанска кола и неколико кола, која су била преврнута с точковима горе. Тешко је рањено три поштара. Од путника су тројица рањена.

Ватра у позоришту.

У Ботошанима у Румунији избила је ватра у позоришту услед чега је настао велики страх и забуна у позоришту. Пошто је позориште имало само један излазак сви су нагрнули на та једна врата. Многи су тешко повлеђени. Једна девојка је тако изгажена, да су смртно рањену пренели у болницу.

Велики оркан у Америци.

У Америци на обалама флоридским беснео је ужасан оркан (холуј) тако, да је било и људских жртава. Број мртвих износи по некима 400, а по другима било је и више жртава. У вароши Кеј Весту постављена је војничка управа због многих харамија, који харају у тој великој забуни. 3000 железничких радника налази се у једном опустошеном крају, који је сасвим одсечен од осталог света. Холуј је више стотина кућа порушио.

Женски покрет у Индији.

И Индијанке већ се угледају на Европљанке, и код њих је настао женски покрет. Стари обичаји и начин живота одржавале су у Индијанаца њихове женске; индијанским намесницима је једва пошло за руком да укину обичај, по коме је удовица на носилима свог умрлог мужа дала себе спалити. Жене које се пре времена удавале те се поступало с њима као с робињама, нису имале наде на лепшу будућност. Енглескиње им показале пут како да се ослободе. У Мадрасу је женско друштво имало своју прву седницу, на којој су правила прочитана. Међутим индијски женски покрет јако се разликује од других сличних покрета: — Жене наиме нису бунтовничке, не протестирају против својих тлачитеља, но сваку ће прилику употребити да схвале своје умрле мужеве, њихову снагу и лепоту. Ово би друштво прво радило да се укину рђави обичаји, и до сада је већ више успеха показало.

Две стотине бискупове деце.

Кад је данска краљица Александра пре неког времена посетила једну исландску насеобину, врло предусретљиво ју је дочекао англикански бискуп те насеобине. Старац је провео краљицу кроз цело своје велико имање. Краљица га упита: Колико имате деце? Две стотине! Две стотине! узвикне краљица, па како их можете хранити? Ништа лакше него то, висока госпо, одврати бискуп; преко лета их шаљем на пашу, где пасу траву, а зими их коljем па једем. — Краљица је пренеражено гледала „људождера“ бискупа, док није опазила неспоразум. Наиме данска реч која означује „децу“, значи у исландском — „овце“.

Време.

Према телеграфском извештају о 2. октобра, може се очекивати благо, на западу на више места киша.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

Трговина.

Будимпешта, 15 октобра 1909 год.
(Брзојавни извештај.)

Готова роба.

Раж прве каквоће 19 к. 75 п. до 20 к. 05 п.
Раж средње каквоће 19 к. 45 п. до 19 к 65 п.
Јечам за храну 14 к. 40 п. до 14 к 95 пот.
Јечам за кување пива — к. — п. до к. — п —
Зоб прве каквоће 15 к. 70 п до 16 к. — п.
Зоб средње квоћаће 15 к. 70 п. до 16 к — п.
Кукуруз домаћи 14 к. 90 п. до 15 к. — п.

Термини.

Жито за октобар 28 к. 44 п. до 28 к. 46 п.
Раж за октобар 1909. 19 к. 32 п. до 19 к. 34 п.
Кукуруз за мај 1910. 14 к. — пот до 14 к. 02 п.
Све од 100 кила.

ЗА моју шпецерајску и кратке робе трговину
потребујем
2 ПОМОЋНИКА
једног старијег и једног млађег, који говоре мађарски, немачки и румунски, такође потребујем и два **ШЕГРТА** из добре куће. Ступање одмах.
Љубомир Стефановић
1331 6—12 у Вршцу.

Цурење, печење и све болести мехурлечи **Gonotol** (признанице). Исти се једе, нема шприцања. 3 лончића за 12 круна шаље дискретно лекарна САЛВАТОР, Ружа Славонија. 623 84—100

Удова Даринка Илић
рођ. **Монашевић**
дипломирана бабица
пробавивши годину и по дана као бабица и главна двориља у васпитилишту за бабице у Печују наставила се овде у Новом Саду као приватна
БАБИЦА и МАСИРЕРКА
у Ђурчинској улици број 23.
(стан: Лазарева улица број 5.)
те се учтиво препоручује цењеној женској публици. 1472 1—3

НОВО-ОТВОРЕНА КРОЈАЧКА РАДЊА
за ратаре
РАДЕ ДАВИДОВЦА
У НОВОМ САДУ
у Кошутовој (главној) улици, где шеширџије стоје
препоручује се за **израду одела** за ратаре по мери уз савесну, брзу и тачну послугу, а јефтине цене. Држим увек на **стоваришту велики избор готових одела**. — Изволите једно одело поручити пробе ради.
539 13—15

ТРЕБАМ ЈЕДНОГ
папучарског момка
који може одмах у посао ступити.
Лазар Милутиновић,
1109 3—3 папуџија у Земуну.

НОВА РОЗА РАНА
КРОМПИРА,
свака **воћа** и **поврћа** нуди најјевтиније 777 27—
Александар А. Мудрок
Митровица (Срем).

За моју кројачку радњу
треба м
четири добра помоћника,
двојицу за сремачки посао, а двојицу за мађарски посао. Ступити могу одмах; плата од комада.
Паја Недић,
1435 2—3 кројач у Шиду.

Мануфактурна и галантерије
трговина
Конст. Поповића
у Шерлезу
потребује млађег солидног помоћника.
Ступање одмах. 1434 2—3

Часовничарска и оптичарска
радња
СТЕВАНА ЈАКОВЉЕВИЋА
КРАГУЈЕВАЦ у Србији
потребује за радионицу
часовничарског старијег
радника,
који разуме и златарски посао. Оферте упутити горњој фирми.
1439 3—3

ЗА МОЈУ
ЂУРЧИЈСКУ РАДЊУ
потребујем једног старијег и 2 млађа ПОМОЋНИКА.
Место стално
Стеван Барачков
1466 2 4 Ољма

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.